

Out of print: 'Naar zelfbestuur'

Misschien raar, maar bij het lezen van het kleine, negentig jaar oude het boekje 'Van wingewest naar zelfbestuur in Nederl. Indië' van J.E Stokvis, moest ik telkens denken aan discussies die ik onlangs met mijn vrouw had. Die gingen over hoe wij de kinderen de middelbare school door helpen.

Zij gelooft in de intensieve aanpak: bijhouden welk huiswerk en welke proefwerken, controleren of er wordt gewerkt. Continue monitoring. Ik ben non-interventionist: wijs ze op hun verantwoordelijkheden en laat ze 't zelf doen. Luiheid? Ja, maar ook nee: te veel hulp maakt afhankelijk.

Direct na de Tweede Wereldoorlog bleek dat Nederlands-Indië van de situatie gebruik wilde maken om zijn koloniale overheerser eruit te gooien. De Nederlandse regering reageerde met zijn 'politie acties'. Indië verloren, rampspoed geboren. De rebellenbeweging moest, desnoods hardhandig, de kop ingedrukt worden.

Wij, de generaties die geen herinnering meer hebben aan de koloniale tijd, weten over die hele geschiedenis amper meer dan dát. Ja, ook dat 'wij' Indonesië al sinds de zeventiende eeuw gewetenloos hadden uitgebuit. We nemen klakkeloos aan dat die overheersing wel moest eindigen zoals hij deed: pas na een bloedige, niet te winnen guerilla-oorlog.

Maar dan biedt dit boekje van Stokvis, gepubliceerd door Uitgeversmaatschappij Elsevier, in slechts 131 pagina's toch een heel verrassende schets van hoe men in 1922 feitelijk dacht over het einde van de koloniale tijd. De titel van het laatste hoofdstuk zegt het al: 'Naar het zelfbestuur (1912 tot heden)'. Dat die periode zou eindigen was dus allang voorzien en gepland, zij het zonder vaste datum. Waarom lieten 'we' Indië dan niet gaan toen de bevolking het wilde? Een moederinstinct? De auteur beschrijft vijf fasen in de relatie tussen Nederland en Indië. De kijk daarop, eerst onder de Oostindische Compagnie en vanaf 1805 met de Nederlandse Staat, werd geleidelijk aan 'moderner'. Zelfs in de VOC-tijd speelde de vraag wat betere rendementen zou opleveren op de rietsuiker-, en later de koffieplantages: de gebruikelijke methode met de knoet, of een systeem zoals Nederlanders het thuis ook kenden: met vrije boeren die hun eigen zaakje runden. Later, in de periode van het 'Cultuurstelsel, van 1830 tot 1870 (een soort kolchoze-systeem) betwistte koloniaal bestuurder Muntinghe dat de Javaan ongeschikt zou zijn tot vrije cultuur en handel. Stokvis: 'Geen merkwaardiger voorbeeld weet hij dan de Javaansche tabak, welke altijd buiten den dwang is gebleven. (...) De enige waarin (de Javaan) vlijt en nijverheid aan den dag legt (...), die een trap van bloei en welvaart verspreidt.'

Maar bestuurlijke moed strandde in paternalisme. Men durfde het gewoon niet aan discipline en toezicht in te ruilen voor zelfdiscipline en zelfbestuur. We vonden 'Ons Indië' in 1945 niet klaar om uit huis te gaan. Is er, als het over governance gaat, ooit iets nieuws onder de zon?

Bert Bakker (1956-2022) was financieel-economisch journalist.

GERELATEERD

MAGAZINE | 13 december 2019

Out of print: 'Invitation to venice'

Je denkt: scherp toezicht op bestuurders - typisch iets van de laatste decennia? Grote vergissing! →

MAGAZINE | 20 september 2019

Out of print: Buitenaardse beschaving

Ooit hoorde ik gevierd bèta-wetenschapper Robbert Dijkgraaf betogen dat in de ontelbare zonnestelsels vele planeten moeten bestaan zoals de aarde. En omdat evolutie... →

MAGAZINE | 14 juni 2019

Out of print: Het mechanische Zwitserse horloge: een wonder

Geen idee of het klopt, maar ik heb een stil vermoeden dat accountants flink oververtegenwoordigd zijn onder de liefhebbers van bijzondere horloges. Daarmee bedoel... →

MAGAZINE | 15 maart 2019

Out of print: De geldpers

Ja, mogelijk zijn de problemen waarmee het accountantsberoep de laatste twintig jaar kampte een gevolg van te veel oriëntatie op geld verdienen. En, wellicht daardoor,... →

MAGAZINE | 14 december 2018

Out of print: 'De andere sekse'

Ik heb me vaak afgevraagd waarom de beroepsgroep van accountants in de afgelopen decennia amper is vervrouwelijkt, zoals wel gebeurde bij rechters, huisartsen en... →
